

Dissertatio Inauguralis Medica De Affectione Hysterica

Rostochi[i]: Typis Joh. Weplingi[i], [1720]

<https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1860837875>

Druck Freier Zugang

R.U.-med 1720
Burchard, Christoph Martin

143

DISSERTATIO INAUGURALIS
MEDICA
DE
**AFFECTIONE
HYSTERICA,**

QVAM
Divina favente gratia
Consensu ac Autoritate Gratosissima
Facultatis Medicæ

IN JLLUSTRI VARNIACA ACADEMIA

PRÆSIDE

**CHRISTOPH. MARTI-
NO. BURCHARDO,**

MED. DOCTORE EJUSDEMQUE PROFESSORE PUBL.

Pro Summis in Medicina honoribus
RITE ET SOLENNITER CONSEQVENDIS

DIE XXXI. MAJI HORIS

LOCO QVE CONSVETIS

PUBLICÆ EXAMINANDAM PROPONIT,

GEORGIUS SEBASTIANUS Neubaus/

Hlensburgo Schlesvicensis.

✠✠✠✠✠ ✠✠✠✠✠ ✠✠✠✠✠ ✠✠✠✠✠ ✠✠✠✠✠ ✠✠✠✠✠ ✠✠✠✠✠ ✠✠✠✠✠

ROSTOCHI, Typis JOH. WEPPLINGI, SERENISS. PRINC.
ET UNIVERS. TYPOGR.

1720

✽) (✽

DE HYSTERICA AFFECTIONE.
PROOEMIUM.

Sisto Tibi B. L. pro consueto illorum more,
qui ad Summos in Arte Medica honores
adspirant, Argumentum, ut vulgo loquun-
tur, practicum; morbum nempe uterinum sive
Hystericum dictum, quod locum affectum i-
psum uterum putabant olim, & passionem se-
xui elegantiori familiarem, præeunte potissi-
mum Hippocrate, qui uterum è sede consuetam
emigrare, & modo ad unum aut alterum hy-
pochondrium, modo ad cor, ac tandem ad fau-
ces usque adscendere, manifeste profitetur.
Quamvis autem vanitatem hujus sententiæ
facile perspexerint subsequentes Medici, ana-
tomica notitia magis instructi, non tamen in
totum præjudicium autoritatis ex animo era-
dicare potuerunt, adeoque sedem affectus ipsum ute-
rum, causam vero humorem malignum frigi-
dum, coagulantem, voluerunt, qui ex utero adscen-
dat, ad summas sæpe fauces penetret, & virtu-
tem suam frigorificam toti corpori communi-
cet. Perstitit hæc sententia inconcusso talo ad

medium fere præcedentis seculi, cum in Anglia primum de ea dubitari cæptum. Higmor namq; uterum insontem declarans, Pulmones subjectum morbi voluit; Willisius vero, ejus popularis cerebri fluidum subtilissimum sive Spiritus animales, accusavit, totumq; morbi negotium in motu convulsivo ipsius mesenterii, & partium respirationi inservientium consistere probare aggressus est. Verum in Batavis tunc hypothesei suæ, de Triumviratu humorum, studens Sylvius, à vitioso succo pancreatico, aciditate austera peccante, & non rite in intestinis effervescente morbum deducit. Hos quidam sectantur, recedentibus vicissim aliis, & ad veterem sententiam deflectentibus. In tanta itaq; opinionum discrepantia, non inutilem operam me suscepturum judicavi, si in morbi admodum intricati, & propterea curatu difficillimi, naturam diligentius inquirerem, id quod excusso autoritatis & præjudiciorum iugo præstare nunc aggredior. Faxit Numen Summum ut vergant conatus nostri in sui nominis gloriam, & miserrimo hoc affectu decumbentium salutem.

I. Hy.

Hystericum malum, quod *Paracelsus* caducum sive Epilepsiam uteri, *Helmontius* Asthma muliebres, *sylvius* vero suffocationem Hypochondriacam, à primario Symptomate vocant, describere, & in ejus naturam inquirere dum suscipimus, monitis acutissimi *Baglivii* aurem præbendo, Historiam hujus morbi, quibus personis familiaris sit, & qui eum vel præcedant, vel concomitentur phaenomena, quamque pro diversitate temporis, quo miseras affligit, faciem induat, præmittere animum induximus. Sic enim facile in loci affecti & causarum continentium cognitionem quasi manu ducti deveniemus, & quid Medico agendum dignoscemus. Qui enim aliam instituunt viam, & ex hypothesibus fictis, sive Systemate quodam generali, animo præconcepto, naturam morborum explicant, & methodum medendi exinde instituunt, illi falluntur, & alios vicissim fallunt: Non enim ministros naturæ agunt isti, neque ejus ductum sequuntur, sed dominium in eam injuste exercent, quemadmodum pluribus id ostendit mox citatus *Baglivius*, (a) omnino legendus. Hujus certe monitis excitati Medici *Uratistavienses*, conjunctis operibus & communicatis consiliis Historiam morborum, qui per integrum quadriennium ibidem grassati sunt, interprete Celeberrimo *Helmwichio* nobis tradidere. Optandum autem foret, ut etiam reliqui Medici horum exemplo inducti, sine invidia, sordida avaritia, ac stolido fastu Medicinam exerce-

A 3

xerce.

(a) *Prax.* L. I. c. 1.

xercerent, quo tandem ista, indies magis exulta, Artis Salutaris titulum jure tueri possit.

II. Qvod itaqve præsens nostrum argumentum at-
tinet, obnoxii sunt hystericae passioni Sexus eleganti-
oris personæ omnis ætatis, nam nec vetulis parcat iste,
sed sæpe misere per plures annos affligit; nec puellis,
menstrua nondum expertis penitus inducias concedit,
rarissime quamvis hæc invadat, & brevi plerumque
deserat. Infestum autem præcipue se præbet mediæ
ætatis femellis, nuptis æqve ac solutis, puerperis præ-
primis; viduas tamen ac virgines, thoro maturas, gra-
vius plerumq; & pertinacius excruciat, non tamen o-
mnes, sunt enim quædam ab hoc morbo penitus im-
munes. Verum enim vero & mares aggreditur hoc
malum, mutato tamen nomine: qui enim hysterica
passione laborare possent, utero destituti? Certe quod
in seqviori sexu Hystericum dicimus, id in maribus
Hypochondriacum (b) constituit malum, ita dictum,
quod in infimo præcipue ventre, imprimis Hypochon-
driorum regione tragædiam suam ludit.

III. Morbus non in omnibus, neque semper in iis-
dem personis eundem observat tramitem, sed primo pro
subjectorum diversitate variat, deinde cum ipso tempo-
re, postquam diutius corpori inedit, mutatur. Ita-
que qualis communiter observetur, & quomodo pleras-
que aggrediatur, primo loco est tradendum. Observa-
mus autem præcedere hoc malum alvi suppressiones,
non quidem pertinaces, sed per aliquot dies durantes,
ita ut quovis triduo aut quatriduo ventrem vix exone-
rare queant. Hanc alvi Segnitiem flatulenta infimi
ventris distensio sequitur, magis aut minus se exserens,
pro

(b) Sydenh. tr. de Affect. Hyster.

pro alimentorum diversitate: audiuntur murmura & rugitus, & ructus accedunt nidorosi vel acidi. Hæc hysterici mali præludia sæpe per plures annos durant, pro naturæ robore vel vitæ genere, aut affectuum moderatori usu. Quæ enim vitam vivunt sedentariam, mulieres, potu parcius iusto utuntur, & tristitiæ nimis indulgent, brevi plerumque malum incurrunt. Quæ vero primarum viarum robore pollent, & corpus quotidie laboribus exercent, plerumque post diuturnam alvi segnitiei diarrhæas experiuntur, abdomen ab inutili saburra liberantes, adeoque diutius malo imminenti resistunt.

IV. Porro autem flatulentia infimi ventris ac ventriculi gravior & magis urgens accedit, respiratio red-
ditur crebra & brevis, appetitus deficitur: Sequuntur Cardialgia, immanis nempe ac truculentus Stomachi dolor, Palpitatio cordis, anxietates sive angustiae præcordiorum, Es sen ihnen als wenn das Herz in der Presse wäre / vigilie, ac denique lachrimæ; quædam etiam eflusissime ridet (c) Magis autem proxime Hystericam passionem præcedit, vel potius jam constituit, globi ex parte postica adscensus. Hæc certe perceptio morbo denominationem dedit, quoniam eam seqvior sexus pro ipso utero habet, sedem suam mutante. Hic globus vel circa renum regionem subsistit, vel in latere sinistro, ita ut externe per contactum nonnunquam possit dignosci: post aliquam moram disperit, aut manu deorsum pellitur, ut sibi persvadent mulierculæ. Vel altius enititur ad cor, unde respirationis & præcordiorum tanta inducitur angustia, ut ultimam horam instare cum ægrotæ tum
ad-

(c) Ut filia Præsidis Rothomagensis. vid. Holler. L. I. de M. J. Cap. 59.

adstantes credant. In aliis ad ipsas usque fauces se attollit, cum suffocationis non solum metu, sed etiam periculo. Hoc Symptomate correptæ respirationis non exercent negotium, certe non manifeste, sed mortuis similes jacent, prostrato membrorum motu, corpore toto refrigerato, sine ulla sæpe pulsus perceptione, adeo ut nonnunquam pro mortuis habitæ, elatæ sint, & sepulturæ traditæ, quæ tamen sponte postmodum ad se rediere. (d)

V. Non autem semper gradatim procedit morbus, sed quasdam subito aggreditur, puerperas imprimis, illasque quæ animi vehementiori motu, ira, terrore &c. abreptæ, temperare sibi nesciunt. Odores quoque rerum svaveolentium in quibusdam hystericam passionem, excitant: contra vero aliæ iis quam maxime delectantur. Cæterum hæc à nobis exposita symptomata, si non omnibus, plerisque tamen hystericis, quando à morbo primum corripuntur, communia sunt. Sequuntur alia, non æque frequenter sed paucissimis contingentia, ut Carus sive Apoplexia: Quamvis enim supra traditum sit, suffocatas mortuis similes sine ullo vitæ indicio jacere, superest tamen in ipsis sensus communis, & iudicii ac memoriæ integritas, ita ut debellato paroxysmo recordentur omnium, quæ interea dicta ac peracta sunt. Carus vero si accedat, non solum sensus interni, sed etiam externi abolentur, ita ut restitutis nulla supersit rerum gestarum memoria. Alterum symptoma, rarius obveniens, est Epilepsia, vel certe motus partium omnium convulsivi, & sæpe stupendi, adeo ut pro Dæmoniacis habitæ nonnunquam sint hystericæ.

VI Ab hisce malis nisi brevi liberentur ægrotæ, in
habi-

(d) *Alexand. Benedictus, Lib. X. Pr. Med. c. 10.*

habitum morbus degenerat, aliamque faciem induit, ita ut quædam ex prædictis symptomatibus penitus deficiant, aliisque locum concedant de novo advenientibus. Sic dolor in dorso, Nephritidi, vel calculi tormentis similis, in hac palæstra exercitatis satis est familiaris, imprimis cum vomitus haud infrequens accedat, qui tamen ob colluviem viridem, quam hystericae ejiciunt, ex mente *Sydenhamii* facile dignoscitur. Supervenit nonnunquam & urinæ supressio, adeoque calculi aut nephritidis præsentiam eo speciosius mentitur. In aliis tormina adfunt per totum ventrem, imprimis umbilici regionem oberrantia, adeo immani cruciatu ægras vexantia, ac si totus intestinorum tractus successive forcipe dilaniaretur. Quale quid observatum habet D. Præses in Matrona Nobili, sedecim jam annis misere afflicta; item in plebeja per viginti annos hunc morbum experta. In quibusdam per vices recurrit malum, & quotidie certa diei hora miseras aggreditur deseritque; In aliis vero magis inordinate id fit, ita ut per unam alteramque hebdomadem, inducias concedat morbus, mox vero majori violentia insurgat, nec tam cito relinquat, sed ultra triduum vel sæpe octiduum pertinaciter perseveret, antequam è sede sua excuti se patiatur. Quibusdam etiam clavus supervenit, dolor capitis admodum molestus, instar clavi in certo loco fixus hærens. Novit quoque D. Præses, quæ paroxysmum post triduum demum adfuturum præsagiebat, ex splendoris cujusdam, aut scintillarum, oculos obversantium præsentia, tamdiu durante, donec morbus in infimo ventre choream inciperet. Alia primariae dignita-

B

tis

tis femina tremulum palpebrarum motum, paroxysmū
præeuntem experiebatur, non quidem dolorificum,
molestum tamen, ac oculorum officium turbantem.
Nonnunquam etiam in partibus externis dolores ac tu-
mores oriri, *Sydenhamius* autor est.

VII. Hisce symptomatibus Hysterica Affectio sti-
pata, Medicos permovit, ut Uterum cum *Democrito* tex-
centarum ærumnarum, innumerarumque calamitatum
Autorem dicerent. Forte itaque plura sunt à Practicis
hinc inde observata, quæ tamen omnia ob angustam
qua nunc fruimur librorum supellectilem, hisce com-
mittere chartis non licet. Nos quantum quidem cum
præcipuorum Autorum lectio, tum frequens cum eru-
ditis viris commercium nobis suppeditavit, huc con-
gessimus, nulliq; dubitamus, id omne sufficere, cum ut
locus affectus, tum causæ variæ, quæ Hystericum ma-
lum vel excitant, vel fovant, in apricum veniant. An-
tequam tamen nostram sententiam de hisce expona-
mus, ostendendum prius est, utrum hic minus justo
accusari.

VIII. Utrum non esse subiectum hujus mali ler-
næi, nec eum ex uno in alium transferri locum, ut mu-
lierculæ nostræ sibi imaginantur, satis constare posset
ex structura ipsius, & cum reliquis partibus connexio-
ne, intercedentibus quatuor validissimis ligamentis, qui-
bus animalculo huic, pro quo eum habuit *Plato* (†)
compedes quasi injiciuntur, omnisq; Spes adimitur in-
altum enirendi, & per totum oberrandi corpus. Qvam-
vis autem nemo ex Medicis sit, qui hæc muliercularum
deliramenta credat, supersunt tamen, qui causam hy-
stericæ

(†) In fine *Timæi*.

stericæ passionis vaporem malignum putant, in utero latentē, eumq; primo, postea vero reliquas partes, proxime accumbentes, per consensum afficientem. Verum nec hoc quidem concedi potest: Nam id certum, consentientibus nunc Medicis omnibus, morbum nostrum esse referendum ad affectiones spasmodicas. Constat autem uterum (1.) non gaudere sensu exquisito, (2.) destitutum esse fibris carneis, nerveisque, ut propterea neq; ipse Spasmo affici, neq; in adjacentibus partibus, per consensum molestissimum hunc & spasmodicum affectum excitare possit. (3.) Observandum: Pati nonnunquam hunc morbum, in quibus uterus recte se habet, ut ex mensibus justo tempore & copia profluentibus colligere licet. (4.) Exempla non pauca novit puerperarum D. Præses, quæ corruptum humorem, ex Lochiis suppressis, item secundinarum partem, relictam & putredine infectam, in utero continebant: Experiebantur exinde febrem lentam, & dolorem urentem, adeo atrocem in inguine, ut conquererentur, carbones ignitos sub umbilici regione sitos esse, quibus misere excrucientur; Hysterici vero morbi nullum patiebantur insultum, licet alias ad eum erant jam ab annis aliquot proclives. Verum & mares eidem passioni nonnunquam obnoxii (x) Utero destituntur, ut tuto concludere liceat, non uterum, sed aliam corporis partem, vel plures simul, in unum conspirantes, utrique sexui communes, hic esse accusandas.

IX. Neque tamen cum *Higmore* pulmones tanquam subjectum morbi admittimus: Si enim tanta contingeret pulmonum inundatio, ut compressis bron-

B 2

chiis

(x) *Willis in Pathol. Cerebr. Barthol. Cent. I, Hist. 45.*

chiis, vesiculisq; aëri recipiendo destinatis; nulla exerceri possit respiratio, vel hæmoptysis sequeretur, vel inflammatio pulmonum. Præterea non respirationis organa primo loco afficiuntur, ut ille fingit, sed partes infimi ventris, quibus in motum inordinatum redactis, supervenit postea demum respirationis angustia, vel suspensio. Quid vero de sententiis *Willisi* ac *Sylvii* iudicandum, postea apparebit. Nihil autem in abdomine continetur, quod æque omnibus, quæ supra à nobis adducta sunt, phænomenis satisfacere possit, quam alimentorum magnus iste canalis, intestina puto, non exclusis tamen ventriculo & oesophago, continuum cum istis ductum constituentibus. Quamvis autem & intestina, mesenterii membranis alligata, libere oberrare, & ad cor faucesq; transferri nequeant, imprimis cum Diaphragma obstat, & contenta infimi ventris in suis limitibus cohibeat, id tamen habent ob structuræ modum & conformationem, ut se coarctare ac dilatare possint, adeoque flatus contentos, modo fursum modo deorsum propellere, instar globi adscendentis aut descendens, modo detinere eosdem, contractis infra supraq; fibris, ut quasi incarcerati firmiter subsistant, ipsa manu ab adstantibus facile percipiendi. Cæterum hæc globularis figura, sæpe è regione ossis sacri exsurgens, mulierculis ansam dedit fingendi, uterum esse sede sua motum.

X. Ut autem totum rei negotium plenius appareat, operæ pretium erit, quædam de alimentari isto canali præfari. Non tamen integram ejus historiam, aut omnes Anatomicorum minutias, hic explicabimus, sed ea tantum, quæ ad scopum nostrum propius spectant. Tenendum itaq; Oesophagum, Ventriculum, & Intestina quævis, fibris gaudere carnis, adeoque motu in-

tu intrinseco esse prædita. Est enim hoc proprium fibrarum carnearum, ut sint principium motus immediatum, ita ut, quicquid in corpore animali constat ex fibris carneis, id ipsum etiam motum exercere possit; & è contra, quæcunque pars iis destituitur, motu etiam careat. Et Oesophagus quidem ac intestina, longitudinalibus, ac spiralibus instructa, hisce canalem suum coarctant ac constringunt, sed simul efficiunt longior, illis vero brevior eum, aut vicissim amplior reddunt. Oesophagi certe actio exinde satis apparet, quod ne liquida quidem sponte defluunt in Ventriculum, sed mediante motu, quem deglutitionem vocamus protruduntur. Quemadmodum vice versa constrictis præter naturam ejus fibris, & ventriculo correspondente, contenta hujus sursum propulsa, ex ore rursus exturbantur. Intestinorum vero motus in matris recenter animalibus ad oculum apparet, ut de isto nullum dubium superesse possit.

XI. Ventriculus autem licet ex fibris longitudinalibus ac transversalibus constet, non tamen se sponte dilatat: nam primo, fibrarum carnearum actio non consistit in extensione, sed contractione: Deinde accedit ipsa ventriculi conformatio, ad ovalem figuram accedens, quippe quæ in causâ est, quod actum suum exercentibus cum longitudinalibus, tum transversalibus fibris, coarctatur necessario ipsius cavitas; Distenduntur vero vicissim ipsius latera ab ingestis alimentis, adeoque circa hunc actum mere passive se gerunt. Verum statim denuo insurgit ventriculus, & alimenta arcte complectitur, fibris suis mox longitudinalibus, mox transversalibus ipsa stringendo, ut id quod molle & concoctum satis fuerit, per pylorum expellatur, quemad-

modum id nuper ostendit Celeberr. Dethardingius, (h) & hunc motum unice sufficere ad ciborum comminutionem, probare instituit. Ne autem, dum hæc in ventriculo peraguntur, regurgitarent per stomachum alimenta, Natura voluit, ut hoc orificium arcte esset constrictum, id quod partim ex ructibus, partim ex ipsa ventriculi per flatus distensione, Hypochondriacis satis familiari, haud difficulter apparet. Si enim patulus esset stomachus, facile exhalaret spiritus, nec cum sonitu & vi displosiva prorumperet.

XI. Quemadmodum autem Oesophagus ac ventriculus suis fibris ea, quæ ipsis committuntur, promoveant, sic idem etiam præstant intestina, Chymum, qui ipsis a ventriculo suppeditatur, premendo ac propulsando, ut id, quod tenuioris est consistentiæ, in lactea vascula penetret, quod vero crassiorum partium, deorsum tendat ad Intestinum Colon. Hoc ipsum valvula prospectum est, ostio intestini Jlei apposita, ne excrementis ad intestina tenuiora regressus pateat. Præterea innumeræ aliæ valvulæ, conniventes *Kerkringio* dictæ, per totum Coli tractum occurrunt; conniventes dicuntur, quoniam non penitus claudunt canalem, sed instar Lunæ falcatæ parietibus intestini adhærentes, remorantur excrementa, ne tam cito ad anum profluant, ut si forte quid boni succi in ipsis adhuc supersit, per vasa lymphatica, aut, si mavis, lactea imbibatur. (i) Incipit autem Colon è regione Ossis innominati in dextro hypochondrio, & exinde ad Hepar assurgens, angulum ibi format; porro vero sub ventriculo ad Sinistrum hypo-

(h) *Diss. de Subact. Alim. in Ventr.* (i) *Lactæum vas insignis magnitudinis ex Colo originem ducentis, in Theatro Anatomico Jenensi publice demonstravit olim Celeb. Schellhamerus.*

chondrium deflectens, relicto etiam ibidem angulo, deorsum provolvitur, donec in intestinum rectum degeret. Præter tantam vero longitudinem insigni capacitate, si magnitudinem corporis humani respicias, hoc intestinum gaudet, & quidem ut eo majorem excrementorum copiam non tantum admittat, sed etiam, sine molestia singulari contineat: non enim homini, animali morato, & in societate viventi licebat brutorum instar alvum quovis momento exonerare; Quamvis, ne invitis nobis id accidat, porro etiam Sphinctere ani sit prospectum.

XIII. Quemadmodum autem machina quævis, motore, pendulo scilicet, vel lamina chalybea, remoto, penitus subsistit ac quiescit, sic etiam canalis iste, per quem alimenta præparantur & descendunt, licet mechanice ac affabre conformatus, agere non posset, nisi principio motus & sensus, per nervos influente, gauderet. Quod cujus sit naturæ, æthereæ, aëreæve, an plane immaterialis? nunc non est disceptandi locus. Id certum, ventriculi ac intestinorum omnium motum non pendere ab anima rationali, cum pro lubitu nostro operationes ipsorum, si forte segnius procedant, non possint intendi, nec vicissim, si inordinatæ, violentæ, ac spasmodicæ fuerint, corrigi ac redigi in ordinem. Nec de hisce tantum, sed de omnibus actionibus, naturalibus dictis, id constat, animam rationalem nihil habere cum illis commercii. Non enim Chylificatio, Sanguificatio, Pulsus Cordis, Depuratio humorum per Secretoria Organa, ab imperio animæ pendent, sed nobis invitis procedunt, aut depravantur, aut suspenduntur, id quod Hypochondriaci, mensium obstructione laborantes, Hydropici &c. magno suo experiuntur in.

incommodo, facile corrigendi, si anima huius operationibus præesset, easque moderaretur. Itaque diversum existit Principium motus ab anima rationali, quod actionibus naturalibus præest, non enim ex arbitrio agit, sed ex necessitate, sive secundum leges, rebus naturalibus ab æterno inditas. Influit autem illud per nervos, & quid em octavi Paris, quippe qui per totum infimum ventrem ac Thoracem disseminati efficiunt, ut partes istæ singulariter inter se conspirent, ita ut una dolore, aut motu præternaturali, vel spasmo affecta, reliquæ facile compatiantur, & in motus inordinatos abripi se sinant.

XIV. Quamvis autem hoc motus Principium, quod fluidi nervei aut Spirituum animalium nomine Medicis alias venit, in actionibus corporis naturalibus, quæ olim animæ vegetativæ adscribebantur, solitarie operetur, in actionibus tamen voluntariis, ut motu membrorum, imo in ipsa cogitatione, ab imperio nutuq; Animæ rationalis pendet. Non enim Mens immediate brachium pedemq; movet, quemadmodum ex Paralyfi patescit, neque percipit illa quæ parti affectæ applicantur, utpote moventis primi, sive fluidi nervei ministerio destituta. Imo quod magis est, nec cogitat sola, ut in somno satis apparet, nam quiescentibus tum temporis spiritibus animalibus, nullæ exercentur cogitationes, turbatis vero iisdem, & in motum inordinatum abreptis, ratio læditur, ut in deliriis, Melancholia, Mania fieri videmus: nam ipsam Animam rationalem rabie affectam esse, nemo asseret, cui mens sana in corpore sano. Verum licet Mens nuda voluntate in actiones naturales nil possit, easdem tamen non parum turbat, quando passionibus gravioribus, tristitia, terrore,

rore, iracundia abrepta, Spiritibus animalibus inordinatum motum imprimit; vel potius hi ipsi, utpote qui principium primum sentiens in nobis constituunt, ab objecto externo gravius perculsi, mentis non minus quam corporis officia turbant. Nam affectibus istis etiam bruta sunt obnoxia, quæ tamen Mente sive anima rationali destituuntur. Sic in terrore stationem suam deferunt Spiritus animales, & ad interiora refugiunt: Fibræ itaque & muscoli, horum influxu destituti flaccescunt, meatus minimi concidunt, & sanguinis transitum impediunt; quo facto, regurgitat hicce ad cor & vasa majora, unde facies pallet, membra tremunt, appetitus dejicitur; quibusdam urina involuntarie profluit, quod pueris sævitiem Præceptoris timoribus non infrequens. In iracundia vero, aut terrore in desperationem verso, contraria omnia accidunt: Spiritus namque à cerebro in omnes partes violentius propulsi, fibras motrices, elastica qua gaudent virtute, inflant, earumque augent robur, sanguinis intendunt circulum, unde facies rubet, oculi scintillant; quibusdam, ob nimis violentum partium impulsu, vomitus supervenit, aliis colici dolores aut diarrhææ; sunt qui motus membrorum convulsivos ipsamque patiuntur Epilepsiam.

XV. Hæc quamvis à scopo nostro aliena videri possint, fuere tamen monenda, cum alias morbi nostri phænomena, supra à nobis adducta, demonstrari commode nequeant. Nunc autem non difficile id erit, postquam constat,

Medici, non amplius Medicos agunt, sed Philosophos.

XVI

- (1) *Ventriculum ac intestina, instrumento motus immediato, fibris nempe carneis gaudere, ita ut contenta sua promoverent, & excrementa, pituitam, flatum &c. per anum expellere possint.*
- (2.) *Esse in corpore nostro primum movens, per nervos à Cerebro influens, quod naturalibus actionibus præsit, non ex ratione, sed ex necessitate agens.*
- (3.) *Id ipsum quoque esse Principium sensitivum; unde partes corporis ob ejus præsentiā sensu pollent, & quidem interno ac adeo subtili, ut etiam ea, quæ ab ipsa Mente non attenduntur, percipiant.*
- (4.) *Si itaque irritatum illud fuerit à re quadam præternaturali, majori vi ac efficacia fibras motrices constringere, ut id quod ipsi molestum expellatur.*
- (5.) *Hoc motus principium animi affectibus, curis, terrore &c. in operatione sua impediri ac turbari. Quibus adjungo quintum axioma, postea elucidandum,*
- (6) *Per advesationem id ipsum posse disponi, ut ad certos motus, certo temporis intervallo reiterandos, magis proclive reddatur.*

Nec nobis quicquam obstat, quod de hocce motus principio, & cur id ipsum in quibusdam operationibus non pendeat à voluntate nostra, in aliis vero ipsi obtemperet, Medici inter se non conveniunt. Non enim id certitudini medicæ quicquam derogat: Demonstratio namque ex principiis primis non semper deducitur, sed ex immediatis. Sufficiunt itaque nobis observationes, perpetua omnium temporum experientia, & anatomica certitudine confirmatæ, quæ principii veri & indubitati rationem habent: Harum vero primas inquirere causas non necesse est, aut si id faciunt Medici, non amplius Medicos agunt, sed Philosophos.

XVI. Quibus præmissis, propius jam ad hysterici mali explicationem accedimus. Diximus autem supra, mediæ ætatis personas, virgines thoro maturas, viduas item juniores, huic morbo præprimis esse obnoxias: non tamen omnes eum patiuntur, sed quæ tristes maritum defunctum immoderatus lugent, aut novos amores ac maritales amplexus anxie concupiscunt; quædam tamen eundem incurrunt ex aliis animi curis, ægestate, solitudine &c. Hisce namque animi affectibus primum illud movens impeditur, ut actionibus naturalibus minus commode præsit. (k) Non itaque rite chylicationem absolvit ventriculus, alvus non justo tempore excernitur, indurantur diuturnitate temporis scybala, & postmodum sibi ipsis impedimento sunt, ne facile, licet natura nitatur, excludantur. Ad quæ mala accedit vita sedentaria, illis, quæ molli-ter degunt, familiaris, unde lautioris fortunæ personæ, præ istis, quæ duriter ac laboriose vitam agunt, ad hystericam passionem magis sunt pronæ. Non tamen reliquæ ætatis ac conditionis personis, maritatis, vetulis &c. penitus parcat, & quidem itidem ob animi affectus, tristitiam, Zelotypiam, similtates &c. Quod autem elegantiori sexui familiare est Hystericum malum, id ipsum Hypochondriaci titulo viros aggreditur, ob eandem rationem, animi curas, fortunam adversam, studiorum intemperantiam &c. nam & profundas meditationes eandem vim in primum illud movens habere, perpetuæ literatorum quærelæ satis evincunt.

XVII. Præter animi autem ægritudinem aliæ
C 2 adfunt

(k) vid. Axioma. P.

ad sunt causæ : diætâ ficcior, ut in ipso prandio nullus, vel per paucus potus assumatur, quod virginibus familiarè est, quæ ut junceum studeant corpus, à potulentis fere abstinere, & hinc induratum alvum contrahunt. Gravidæ quoque difficilem experiuntur alvinam excretionem, ultimis imprimis gestationis mensibus, ab foetum grandiore intestinum rectum comprimentem. Necesse enim est, ut movens movendum vel pondere vel virtute ac impetu superet, si vero contrarium accidat, & resistentia corporis movendi major sit vi motoris, nullus, vel certe non perfectus fieri motus potest. Primam hanc corporis labem, & functionis naturalis suspensionem, sequuntur mox aliæ; turbatus nempe intestinorum peristalticus motus, eorumque præternaturalis distensio, sive fibrarum laxitas. Nam primo ob retenta diutius in intestino Colo excrementa, cum quotidie, ex novis alimentis major illorum copia ibidem cumuletur, non potest non id ipsum in majorem distendi amplitudinem; Deinde, quod præcipuum est, qui ex alimentis partim, partim ex pituita intestinorum quotidie generantur flatus, cum exitum per portam inferiorem non inveniant, qua pollent elastica virtute, intestina distendunt, & Tonum ipsorum ac robur naturale non parum destruunt. Quandoquidem autem id sine aliquali dolore aut incommodo fieri nequit, (l) conduplicato nisu insurgit Natura, constrictis majori impetu fibris, & expulsionem illius quod ipsi inimicum est, molitur. (m) Quod si itaque non indurata nimium fuerint excrementa, succedit ex voto negotium, & alvus officio suo respondet, quovis triduo aut

(l) Vid. Axiom. III. (m) Axiom. IV.

aut quadriduo, sicque efficit, ut ejusmodi personæ sine singulari molestia degant. Quibusdam etiam ob robur naturæ auctum interdum supervenit diarrhæa, ita, ut intestina à sarcina sua penitus liberentur, non sine singulari corporis beneficio.

XIX. Si veronon succedat molimen illud Naturæ, nec per inferiorem portam excrementis ac flatibus, imprimis si horum major copia adsit, concedatur exitus, contrariam Principium illud movens instituit viam, & per superiora expellere conatur ingratos hospites. Quoniam vero ob resistantiam valvulæ Coli id non semper licet, plerumque in uno aut altero hypochondrio, ubi angulos suos efformat hoc intestinum, subsistunt, vel potius detinentur, spasmodice & præternaturaliter constrictis infra supraque fibris, ut instar globi protuberent, & externe tactu ac visu dignosci queant. Plerumque tamen in sinistro hypochondrio tumor iste percipitur, & mulierculis ac sæpe Medicis imponit, ut pro lienis intumescencia eum habeant. Ob iteratam namq; distensionem relaxantur tandem magis magisque hujus loci fibræ, ut, licet alvus ex voto nonnunquam respondeat, tamen quælibet cum excrementa, tum viscida humores aut flatus, ad alvum amandanda, in angulo isto, ob deperditum fibrarum robur, aliquandiu subsistant, intumescencia cum dolore mox gravativo, mox distensivo inferentia. Nonnunquam etiam frigoris sensus ibidem percipitur, si forte pituitosus humor illic decumbit. (n)

XXI Hæc sunt morbi nostri prima præludia: sequuntur alia; Dolor, qui antea in dorso aut hypochondriis

C3

(n) Franc. de le Boy Sylvius, ubi de Febribus agit, & passim alibi

chondriis fuerat, ad umbilici regionem transit, ibidemque longe majorem quam antea truculentiam exercet, sive quod flatus per valvulam Coli viam sint nacti, sive quod intestina tenuia, ob communes nervos, aut fibrarum ac membranarum continuitatem, invicem conspirent, & in spasmodicas concurrant constrictiones. In ejusmodi casu murmura ac rugitus plerumque audiuntur, & convulsiivi isti motus, manu ventri imposita, percipiuntur, adeo ut ægrota nonnunquam sibi persuadeant viva animalcula illic subesse, quæ per abdominis cavum discurrant. Respiratio quoque redditur crebra & difficilis, ob distentum flatibus infimum ventrem; imprimis si ipse ventriculus simul affectus, ac inflatus turgat, & Diaphragmati, primario respirationis instrumento, resistat, ne sufficienter se movere & versus inferiora descendere possit. Quandoquidem autem sanguis ob contractas intestinorum ac ventriculi membranas impeditum per vasa mesaraica motum nanciscitur, regurgitat iste, & ad partes corporis superiores majori copia fluit, unde dolores capitis dentiumque quibusdam familiares sunt, aliis frequentes superveniunt sputationes, prout vel ad Meninges cerebri, vel dentium alveolos, aut glandulas salivales, aliasque, asperæ arteriæ ac œsophago accumbentes, magis fertur liquor vitalis.

XXII. Plura adhuc expedienda restant: sed antequam ulterius pergamus, monendum erit, non omnes, quæ hæcce mala experiuntur, necessario tandem Hystericam contrahere suffocationem. Gravidæ quippe præter mox enumerata vix alia graviora symptomata incurrunt, sed foetu in lucem edito liberantur subito, ita ut nil mali amplius perferant. Quædã vero ex inopinato morbo

morbo hysterico corripuntur, quod quomodo fiat, postea videbimus. Sic porro, quæ ex diætæ errore prædicta mala patiuntur, facile cum sanitate in gratiam redeunt monitæ, & in rectam reductæ viam. Verum alia longe ratio est illarum, quæ animi intemperantia hanc corporis labem sibi conciliarunt. Non enim facile aures præbent recta consilia subministrantibus, sed ipsam mentem, quæ sibi prospicere debebant, in propriam armant perniciem. Cum enim continua animi sollicitudine se excrucient, & Spiritus animales à functionibus naturalibus abstrahant, non solum alvinam excretionem, sed etiam chylicationem lædunt, tono ventriculi & robore ejusdem destructo, ut rite non se contrahant ejus fibræ, nec contenta vel perfecte conficiant, vel concocta licet, penitus expellant. Residuum itaque ex alimentis relictum acescit, visciditatem contrahit, ac flatulentis expansionibus anam præbet: unde *Waldsmidius* Passionem uterinam non in utero, sed ventriculo suos habere natales asserere non dubitavit (o) Idem fatum etiam Hypochondriaci experiuntur: ut propterea vanus sit *Sylvius* (p) qui acidum viscidum in hisce tanquam causam morbi considerat, cum potius hujus sit effectus.

XXI. Sed mox latius proserpit malum in istis, quæ ex animi ægritudine id contraxere, & ipsi sanguini labem affricat. Cum enim iste sit ad corruptionem pronus, non acidam falsam, ut quidam sibi insulse imaginantur, sed putredinosam, Natura varia depurationis organa, Hepar, Renes, Cutim, aliaque corporis emunctoria

(n) *Diff. de Morb. Auk. §. VIII.* (o) *De Affectione Hypochondriaca.*

storia constituit, quibus mediantibus inutile ex sanguine secernitur expelliturque. Hæc autem organa non mere passive se habent, instar cribri, quod omnes particulas minori diametro gaudentes per foramina sua transmittit, majoribus relictis; sed active simul, ita ut non tantum admittant humorem, tubulis secretoriis convenientem, sed etiam eum porro promoveant, & per excretorios meatus expellant. Non potest autem hic viscerum & Secretoriorum organorum motus rite peragi sine liberiore primi moventis, sive fluidi nervi accessu. Quod cum ob animi curas à functionibus suis revoce-
tur, ut supra ostensum, Organorum Secretoriorum tonus necessario labascit, eorumque officium si non tollitur, certe turbatur.

XXII. Exinde vero quid timendum sit, facile perspicitur: Mensium fluxus vel subsistit, vel à statu naturali degenerat; cutis floridum suum colorem perdit, ut facie pallida plumbeaque incedant hac labe effectæ; membra lassitudine torpent; quibusdam tumor pedum œdematosus supervenit: ob plethoram namque Cacochymicam, quæ necessario exinde cumulat, serum non satis aptum est, ut tam cito, quemadmodum circulationis leges jubent, per minima vascula volvatur. Quibus quando accedit respirationis difficultas, ex flatulenta infimi ventris distensione ortum trahens, sufficienti aëris & elasticarum particularum copia sanguis prospici nequit, unde intestinus ipsius motus minus prompte succedit, & propterea adhuc magis inspissatur iste, quippe natura crassus, & ad coagulationem pronus. Ne tamen penitus subsisteret, necessum erat, ut cor conduplicato robore insurgeret, unde palpitatio ejusdem subsequitur, & quidem per vices gravior aut levior.

levior, prout plus aut minus obstaculi in circulo suo absolvendo invenit Liquor Vitalis.

XXIII. Tot incommotis, quæ sola animi intemperantia sibi conciliarunt, mulierculæ defatigatæ, non resipiscunt, sed majorem indies contrahunt tristitiam, quippe non animi tantum ægritudine, sed corporis quoque malis afflictæ, ita ut, ubi res in eum devenit locum, etiamsi vellent, non facile saniora consilia admittant. Tristes itaque incedunt, oculis demissis, interdum invitis lachrymæ profluunt. Tot enim animum ipsarum, impediunt curæ, ut, quam ob causam collachrimentur, picere nequeant. Quibus tandem vigiliæ accedunt, ut integras noctes insomnes ducant, non sine virium prostratione, & functionum naturalium, imo nonnunquam ipsius mentis perturbatione plenaria. Spiritus namque Animales, sive Fluidum subtile Cerebri ac Nervorum, cum nulla amplius quies, secundum consuetas Naturæ leges, ipsis conceditur, tandem præternaturalem concipiunt motum, postea non facile coercendi, cum ipsa consuetudine reddantur deteriores. Prout autem hanc vel aliam corporis partem sibi eligunt, in quam vim suam exerçant, alia aliaque in corpore sequuntur damna. Si enim in cerebro, mentis habitaculo, id fiat, deliria excitantur non facile corrigenda, quoniam ex causa morali profluunt, nullam medicinam præter moralia præcepta admittente; Si vero ad exteriora ruit fluidum nervorum, ad convulsivos motus, ac Epilepticos insultus membra incitat. Quod si denique ad ventres impetuosè alabitur, ibidem Hystericum affectum molitur, gravissimis Symptomatis stipatum; qui cum nos unice nunc spectet, relictis cæteris, hujus indolem & fiendi modum propius jam considerabimus.

D

XXIV.

XXIV. Et primo quidem globus ex imo dorsi ascendit, non in hypochondriis subsistens, sed circa cordis regionem sedem figens, cum summo cruciatu, anxietate ac respirationis angustia, ita ut ultimam horam instare cum ægrotæ tum adstantes credant. Globum istum nil aliud esse quam convulsivam constrictionem intestini coli, jam supra satis ostendimus. Verum ista non amplius in hypochondriis subsistit, sed altius protenditur, in consensum tracto orificio ventriculi superiori, ob nervorum copiam sensu admodum acuto polente, unde dolor admodum atrox exsurgit, Cardialgiæ nomine celebris. Respirationis major sequitur angustia, cum summa anxietate & suffocationis metu, quoniam non solum flatulenta abdominis distensio adest, sed etiam ob communes membranas & fluidi nervei impetum Diaphragma, spasmodice se constringens, respirationis negotium turbat. Non tamen in hisce acquiescit morbi violentia, sed latius se extendens, per oesophagi longitudinem ad ipsas fauces progreditur, contractis iisdem ac spasmodice convulsis, ut neque verbum amplius proferre, nec respirationis officium exercere ægrotis liceat. Mortuis itaque similes jacent, corpore toto refrigerato, & pallente, interdum cum, interdum vero sine pulsu; Salvo tamen cum sensuum internorum tum externorum usu, id quod postea appareret, cum restitutæ omnium recordantur, quæ durante paroxysmo fuere peracta.

XXV. Mirum vero quomodo sine respiratione & Cordis sanguinisque motu vivere possint Hysterica, passione suffocata, cum ne vilissima quidem insecta aeris defectum diu ferant, ut ex Antlia Pneumatica satis constat? Quapropter credi par est, non tolli penitus respirationem.

pirationis negotium in Hysteriis, sed adeo imminutum illud esse, ut percipi nequeat. Pulsus autem in carpis manuum ac temporibus perit, non quod cor cesset ab operatione sua, sed quoniam Sangvis æris particulis, vel certe sufficiente earum copia defraudatus, non amplius elasticam illam vim in arterias exercet, sed lentissimo motu, cum intestino tum locali, proserpit magis quam profluit. Totum itaque corpus non solum refrigeratur, sed etiam pallet; Calor namque ejus à sanguinis agitatione celeriori provenit, Color vero floridus à liberiori istius per minima vascula cutanea transitu. Mortuis itaque similes jacent Hystericæ, integrum nonnunquam triduum, aut quatrimum, functionum vitalium usu, ut videntur, spoliata. Vivunt tamen, sed instar hirundinum, serpentum, ranarum, aliorumque animalculorum, quæ hyberno tempore in cryptis & latebris suis abscondita hærent, sine ullo vitæ indicio, donec calore vernali excitatum internum illorum motus principium, vitæ choream majori nisu redintegret, omnesque functiones cum naturales tum animales liberius perficiat. (o)

XXVI. Notavimus autem supra, Hystericum affectum non semper incessive, paulatim ingravescentibus Symptomatis, sed subito nonnunquam mulierculas invadere, puerperas imprimis, & quæ animi affectibus, iracundiæ præsertim, nimium indulgent. Verum non propterea existimandum, ab utero hoc mali

D 2

profi-

(o) Vid. Doctissime de hac re differentem Celeber. Pechlinum Tract. de vita sub undis. Ubi exemplum adducit hortulani, qui 24. horis sub aqua demersus & suffocatus, postea uxoris sollicitate refocillatus est, & quasi ex orco revocatus.

proficisci. Et quidem quod puerperas attinet, observavit D. Præses, eas potissimum huic malo obnoxias esse, quæ vel obstructione alvina pertinaci laborant, vel excrementa in colo accumulata gerunt, diuturnitate temporis admodum corrupta, colore nigricante & fœtore plane præternaturali, ac fere cadaveroso prædita, unde etiam clystere resoluta alvo, aut eductis eccoproptico fœcibus malum brevi cessat. Si vero id negligitur, & solis uterinis negotium committitur, non solum permanet anxietas, & præcordiorum angustia, sed etiam febris pronascitur & sudor colliquativus, pestifero isto & putredinoso fermento in sanguinem translato. Natura namque à nulla re magis quam à putredine abhorret, adeoque omnibus modis excutere conatur quod ipsi est infestum. Cur vero non omnes gravidæ, sed forte paucissimæ, adeo venenatam accumulent in Intestinis colluviem, & cur hæc non, nisi excluso demum fœtu, infestam se exhibeat, certa forte ratio reddi nequit. Crediderim tamen id fieri, cum alvus præter modum suppressa fœcibus, cellulis Coli diutius insidentibus, ipsa temporis mora majorem imprimit putredinem: Quam tamen istæ postea demum, excluso fœtu, exserunt, diluentibus, quibus potissimum puerperæ fruuntur, emollitæ, & è sedibus suis excussæ, venenato ipsarum halitu instar fermenti undique se diffundente, & reliqua intestinorum contenta, ipsumque liquorem vitalem inficiente.

XXVII. Quæ vero ex animi impotentia hysteri-
cum malum incurrunt, vel olim eo laborarunt, vel certe
alvi quandam segnitiam præcedentem experiuntur.
Cum

Cum enim graviores animi motus, excandescantia præ-
primis, eam vim in fluidum nerveum habeant, ut ma-
jori impetu ad omnes partes illud impellant, id quod ex
violentis ac celerrimis manuum pedumque motibus, &
robore ira percitorum satis apparet, hinc etiam ad in-
testina impetuosius transmissum, eorum fibras violentius,
quam naturaliter fieri debet, commovet. Hæ
ipsæ vero majori nisu in contenta agendo, vel expellunt
eadem, cum larga alvi excretionem, sæpe etiam iterata,
ut in Diarrhæis solet, optimo & salutari eventu; Vel si
superare non possunt Scybalorum resistantiam, in motus
irregulares & spasmodicos conversæ, Colicam spasmodi-
cam inferunt, vel si latius progreditur malum, ipsam passi-
onem hysterica. Eadem ratione sive violentia Hysterica
passionem excitant, commovendo Spiritus animales.

XXVIII. Hisce miseriis nonnunquam supervenit
Apoplexia vel Carus, quod plethoricis aut crasso san-
guine laborantibus nonnunquam contingit. Cum enim,
ut supra ostensum, in suffocatis circulatio sanguinis
non parum lædatur, facile accidit, in plethora aut
crassitie ejusdem, ut compressum à lente profluente hu-
more vitali cerebrum, Spiritibus animalibus liberum non
amplius concedat se movendi spatium: Hisce vero
ad quietem reductis, necessario sopor sequitur profundus,
& mentis operationes omnes suspenduntur, quapropter
etiam paroxysmo debellato, nulla eorum, quæ inte-
rea acta sunt, ægrotis restat memoria. Quædam etiam
Epilepsia corripiuntur, aut certe convulsionibus, id quod
istis familiare, quæ teneriore & simul succiplena cor-
poris constitutione gaudent: quæ etiam ratio est, quod
infantes, ventris dolore & torminibus vexati, facile ean-
dem incurrunt. Est namque mirus inter omnes totius
corporis partes consensus, ita ut non solum compatian-

tur invicem, ac simul ægrotent, si forte quædam ex istis
 gravius laboret, sed etiam una ipsarum spasmo constricta,
 aut dolore tentata summo, totum facile corpus Epilepsia
 ac violentis contorsionibus afficiatur. Provenit
 autem hic consensus, à fluido nerveo, sive primo mo-
 vente, quod instar fulminis per nervorum tractus totum
 pervadit corpus. Quemadmodum enim hoc fluidum
 animi gravioribus affectibus in præternaturalem motum
 abreptum, partium corporis actiones vel remoratur, vel
 augeat, sic etiam in parte quædam singulari molestia aut
 dolore affectum, sensum istum tristem cerebro, & reli-
 quis partibus communicat, ita ut tumultuarie per totum
 nervorum systema provolutum, non solum rationis usum
 lædat, sed etiam viscerum ac membrorum omnium fun-
 ctiones turbet, cum œconomia animilis perversione sum-
 ma, & periculo recurrentis in posterum mali.

XXIX. Hæc sunt consveta Hysterici mali symp-
 tomata, communiter, cum primum ægras adortur af-
 fectus, occurrentia, quamvis non omnia omnibus æque
 infesta: Apoplexia certe & Epilepsia paucissimis super-
 veniunt. Imo ne suffocatio quidem necessarium semper
 est symptoma, omnibus promiscue contingens: sunt
 enim quæ in hac palæstra consenuere, nunquam tamen
 suffocatione exercitata. Quamvis autem truculenta satis
 sint, quæ hystericum affectum concomitantur, mala,
 facile tamen extirpantur, & radicitus tolluntur, si ma-
 ture obviam eas morbo, & in prima quasi herba eum
 suffoces. Verum, si neglecto isto ad symptomatum gra-
 vitatem unice respiciat Medicus, ea corrigens vel sut
 flaminans, id quod sic dictis uterinis, antispasmodicis
 ac graveolentibus moliuntur, is fallitur & miseris vi-
 cissim fallit: tantum enim abest, ut morbo medicinam
 faciat

faciat, quin potius chronium eum reddat & hecticum: Cum enim Affectionis Hystericae prima origo consistat in debilitato ventriculi ac intestini coli tono, hoc praecipue agendum, ut partes istae roborentur, & functiones ipsarum in ordinem redigantur. Si vero hoc negligitur, tandem ipsa consuetudine malum deterius evadit. Nam primo ob continuam flatuum praesentiam, ventriculi & intestinorum fibrae ac membranae magis magisque dilatantur, & robur ipsarum indies decrescit, ut, quo diutius hoc malo laborarunt, eo difficilius, & forte nunquam pristinam virtutem recuperent. Deinde primum illud movens praeternaturalibus ac violentis motibus, quibus primae viae irregulariter ac spasmodice contahuntur, advescit, sicque habitum praeternaturalem acquirit, quem postea tenaciter servat. Quae etiam ratio cum *Willisium* tum ipsius popularem, sedulum Morborum scrutatorem *Sidenhamium* permovit, ut ataxiam, sive irregularem Spirituum animalium motum, eorumque imbecillitatem, tanquam unicam respicerent. Hysterici mali causam.

XXX. Quod si vero diuturnitate temporis habitualis redditus sit morbus noster, aliam plerumque a pristina faciem induit. Quae enim olim cum gravioribus istis malis conflictatae sunt, postmodum sibi melius prospiciunt, & graveolentibus, castoreatis, assa foetida, theriaca, aliisque anodynis, spirituum animalium inordinatum motum compescunt. Quaedam etiam cum Paroxysmi accessum metuunt, abdomen fasciis arctissime constringunt, sicque uterum cohibent, ut sibi imaginantur, ne in alium eniti possit. Verum licet graviora symptomata hisce mediis reprimant, infelicem tamen vivunt vitam miseram, innumeris aliis malis vexatae. Praterquam enim quod quaedam ex praedictis per-

perstant, quippe quæ ex causa morbi immediate fluunt; ut præcordiorum angustia, Cardialgia, Colica spasmodica &c. quibus per vices infestantur, varia etiam nova occurrunt, ex quibus præcipua nunc examini subjiciemus. Et primo quidem se nobis sistit vomitus colluviei viridis, quem *Sydenhamius* tanquam signum diagnosticum Hystericarum considerat. Verum ejusmodi saburra interdum etiam ab aliis vomitu ejicitur, adeoque nil solidi demonstrat: Est enim ista à bilè, viridem colorem contrahente, quoties cum acidis liquoribus commiscetur. Cum enim ob robur Ventriculi læsum Chylus plenarie expelli, & per Pylorum elevari nequeat, reliquiae ejusdem acescunt, quemadmodum id ipsum in lacte, quod nihil aliud est, quam chylus animalium magis excoctus, si leni calori exponatur, experimur. Hæc ipsa vero materia in ventriculi fundo hærens, & majorem indies acridinem contrahens, molestiam tandem insignem affert ipsius membranis, unde natura irritata, eas spasmodice constringit, ac malignum istum humorem exturbat, viridi colore ut plurimum imbutum, ob bilis, quæ simul excutitur, commixtionem.

XXXI Conqueruntur etiam hysterica affectione diutius exercitatae de continuo dorsi ardore, sæpe adeo atroci, ut Nephritidem sive inflammationem renum subesse non levis sit suspicio, imprimis cum non libere incedere, multo minus corpus primum flectere possint. Verum Nephritidem comitatur febris, ut in omnibus inflammationibus gravioribus accidit, præterea stranguria adest, certe sub initium: Hystericae vero neque hanc neque istam facile experiuntur. Provenit itaque dolor iste urens ab acrimonia excrementorum, nam ad acidi generationem eas admodum esse proclives, ex præ-

ex præcedente paragrapho latis constat. Hinc etiam in ipsa excrementorum exclusione tum temporis dolorem percipiunt, brevi quidem cessantem, admodum tamen molestum, ita ut ejus causa alvi officium; quantum possunt, sufflaminent, majori tamen sui malo; cum reliqua symptomata non parum exinde aggraventur. In quibusdam vero cruciatus adsunt, calculi tormentis non multum dissimiles, imprimis cum & vomitus accedat, adeoque eo facilius incautis imponat. Quamvis autem calculus non subfit, non tamen immunes plane in hoc affectu sunt renes, ob singularem cum ventriculo consensum, partim ob viciniam, partim ob communes nervos inductum. Quemadmodum enim in Nephritide, ac calculi dolore conspirat ventriculus, ac spasmodice se constringens, contenta per vomitum expellit, sic vicissim in hysteriis ac hypochondriacis, ventriculo, acidissimo stagmate repleto, indeque laborante, compatiuntur renes, spasmus correpti, & si non in totum constringunt tubulos secretorios, certe ita angustatos reddunt, ut nil nisi serum tenuius & urinam instar aquæ fontanæ limpidissimam transmittant. Hinc ex tali urina mali Hysterici præsentiam potissimum dijudicat *Sydenhamius*, ac tam diu durare paroxysmum ac graviora symptomata scribit, donec illa colore citrino ac naturali tincta denuo profluat.

XXXII. Sunt etiam, quæ dolore per intestina tenuia oberrante, superius descripto, per paucis & rarius sub initium morbi contingente, postea vero, inveterato jam malo, sæpius affliguntur; Et in aliis quidem quotidie certa diei hora recurrit molestissimus affectus, & sex, septem, aut pluribus horis durat, uti id

E

in ve.

in vetula, sexagesimum ætatis annū agente; & per integra quinque lustra vexata, observavit D. Præses. Alii vero inducias concedit per unam aut alteram hebdomadem, mox immani truculentiâ revertitur, & eo diu ius perseverat, quale quid in Matrona Nobili idem expertus est, innumeris aliis, & inprimis prædictis tormentibus, misere sedecim annis per vices excruciat. Ratio hujus phænomeni in imbecillitate intestinorum tenuium, & fluidi nervei adsvetatione unice consistit. Ex his vero simul apparet, in quantum sententia *Willisi* ac *Sydenhami* sit admittenda. Posse autem hoc principium per adsvetationem habitum contrahere, ut ad certos motus, in corpore producendos, magis pronum evadat, ex variis actionibus, cum naturalibus, tum artificialibus, per exercitationem comparatis, constare potest. Sufficiat Musicorum agiles manus & expeditam digitorum promptitudinem considerare, dum fidibus canunt, & harmonicos producant concentus, & quidem nuda adsvetatione primi moventis, quod justo tempore quemvis digitum ad motum impellit, cum mens sæpe longe aliis cogitationibus sit occupata, ac distracta.

XXXIII. Reliqua morbi inveterati symptomata, superius à nobis commemorata, levioris sunt momenti, ex spasmodica primarum viarum affectione oriunda, & primi moventis ope reliquis partibus communicata, unde etiam morbo debellato sponte dispereunt. Sic sensus chordæ, à faucibus ad ventriculum protensæ, ab ipsius æsophagi præternaturali constrictione provenit: Dolor capitis, clavi in modum fixus hærens, est à spasmo duræ menynge; nec tremulus palpebrarum motus aliud quid indicat, nisi quod hicce subsultorius sit, ille vero stabilis ac firmus, Scintillarum vero, oculis obver-

obversantium perceptio, ab ipsius oculi, imprimis cor-
neæ tunicæ præternaturali constrictione produci, credi
par est, cum nuda frictione aut percussione oculorum, scin-
tillarum aut lucis sensus oboriatur. Quod phænomenon
an à corneæ superficie mutata, aut humoris aquei agita-
tione proveniat, Mathematicis relinquimus discutiendū.
Quod autem ante Paraxysmi accessum hæc ultima sympto-
mata nonnunquam adsint, à sensu interno naturæ pro-
venit, quo nempe primum illud movens aliquid pere-
grini in corpore adesse percipit, antequam ægroti do-
lorem aut molestiam exinde patiantur, (p) & prop-
terea in motus inordinatos abripitur: (q) Quo etiam
pertinet Vertigo, hystericis quibusdam familiaris.

XXXIV. Ex his itaque plenarie cuivis patebit,
subjectum morbi hystericæ non esse uterum, sed pri-
mas vias: Et quidem causam antecedentem, quæ mor-
bum sustentat & fovet, labefactatum earum tonum,
sive ex animi curis, primum movens in opere suo im-
pedientibus, sive ex accidentaria alvi obstructione pro-
ductum. Causam vero immediatam esse, quicquid
irritandi ac spiritus animales commovendi vi pollet; ut
sunt flatus, humores acidi, acres, in intestinis con-
tenti, animi intemperantia, item ea, quæ grato odore
pollent, hystericis admodum inimica. In chronico
vero & habituali malo ipsa fluidi nervei adsvectio suf-
ficit, qua ad irregulares motus pronum, certis tempo-
rum intervallis Tragoediam redintegrat. Ipsa denique
Natura morbi consistit in spasmodica primarum viarum

E 2

con-

(p) Vid. Action. III. (q) Vid. Action. IV.

constrictione, quæ mediante aliæ partes, proxime adjacentes, aut communi nervorum systemate gaudentes, in consensum vocantur. Quibus præmissis, non difficile erit Definitionem morbi genuinam tradere, & exinde veram medendi methodum eruere. Dicimus ergo *Hystericam passionem*. *Morbum primatum viarum spasmodicum, respirationis vel abolitione, vel certe angustia, aliisque innumeris symptomatibus stipatum, à labefactato illarum tono originem ducentem.* Non itaque multum morbus noster differt à colica spasmodica, nisi quod hystERICA passio symptomatum vehementia & varietate magis sit insignis.

XXXV. Ex hæce definitione methodus medendi sponte fluit: Cum enim ista sit ars, inveniendi idonea morborum remedia, illa autem idonea sint, quæ causæ continenti, sive quæ morbum fovet, virtute contrariantur, facile apparet; id primario agendum Medico, ut tonus cum ventriculi tum intestinorum labefactatus, ac motus ipsorum vitiatus in integrum restituantur. Quandoquidem autem hic affectus ex chronicis est, hinc altero oculo respiciendum ad medendi rationem, in ipso paroxysmo adhibendam. Quamvis enim hicce nihil aliud sit, quam congeries variorum symptomatum, ex spasmodica cum primarum viarum, tum etiam aliarum partium constrictione originem ducentium, quæ prostrato morbo necessario sponte concidunt, non tamen Medico tantum licet ad hæc respicere, sed ipsa ratio & artis regulæ etiam id jubent, cum gravius ac periculosum symptoma citius hominem conficiat, priusquam ipse morbus eradicari possit, Cæterum cum omnes libri, sic dicti Practici, remediis, in paroxysmo adhibendis, ad nauseam usque sint repleti, inuti-

inutilem laborem suscipere, & ingrata ista cum palato
tum naribus fercula reponere nolimus, imprimis cum
nec fida semper sint, nec omnibus æque apta, nam
quædam hysterica à foetidis istis abhorrent, quædam
etiam manifeste iis læduntur, ut semper ratio sit ha-
benda personarum, nec omnia omnibus promiscue
obtrudenda: Facile quoque nunc apparet, vanum esse,
quod Autores scribunt, Uterum suaveolentibus dele-
ctari, & propterea admovenda ista esse pudendis, ut
redeat ad quietem, nihilque amplius in corpore turbet.
Dandum tamen interdum aliquid imaginationi mulie-
rum, ac receptæ consuetudini: Multa enim sunt in
Medicina æque ac in Jurisprudencia Forensi, quæ ne-
que ratio neque verus usus comprobat, sed sola consue-
tudo magistra perstant: Der Schlenrian oder die
formalien bringen es so mit sich: Quibus qui præfractæ
obviam ire vellet, pessime rebus suis consuleret.

XXXVI. Ne tamen asymboli plane hinc rece-
damus, respiciendum semper, qualis sit status hyste-
ricarum: Si mortuis similes jacent, præclusis fauci-
bus, interna medicamenta non conveniunt, cum deglu-
tiri nequeant. Salis volatilis tamen, sive Cornu Cer-
vi, sive alius cujusdam pauca grana, ori indita, non-
nunquam excitant hystericas. Externe vero, ob spasmodum
faucium, stomachi ac diaphragmatis, collo ac ventriculi
regioni admoveatur Theriaca Andromachi, cum Ess: Ca-
storei mixta. Quoniam autem ex infimo ventre ortum est
malum, Clyster injiciatur, ut scilicet motus intestino-
rum, ad superiora tendens, deorsum vertatur. Non autem
ex acribus iste ac stimulantibus, multo minus ex calidis
constet, quippe quæ sæpe spasmodum augent, sed potius

E ;

ex ano-

ex anodynis ac lubricantibus, ut simul intestinorum spasmus ac excrementorum siccitati prospiciatur. Interea vero dum hæc peraguntur, tendendum, an sternutatoriis per vices exhibitis, aut spiritu Salis Ammoniaci, naribus admofo, excitari possint. Reclusa autem alvo, fæcibusque eductis, morbi impetus frangitur, ut statim ad se redeant suffocatae. Ligaturæ quoque arctiores abdominis possunt institui, fasciis latis, aut cingulo, ex corio fortiori parato: Qui enim præcise corium cervi, in coitu necati, expetunt, à superstitione anili mihi non procul abesse videntur. Atque hisce paucis, rite administratis, facile excitantur hystericae, sine pudendorum contrectatione, abominando pennarum accensarum odore, aut ullis ex stercorearia Paulini Pharmacia arcessitis.

XXXVII. Si vero Apoplexia aut soporosus affectus subsit, cum plethora & pulsu valido. Venæ Sectio sine mora instituenda. Eadem vero & in Epilepsia convenit: nam hanc Plethoricis potissimum familiarem esse, supra à nobis ostensum. Expectandum tamen, cum hæc per vices affligat, donec paroxysmus fuerit debellatus. Postquam autem ad se rediere suffocatae, de summa præcordiorum angustia conqueruntur, adeoque satis indicant, non morbum, sed gravius ejus symptoma esse extirpatum. Itaque hoc jam agendum, ut ipsi morbo obviam eatur: Id quod haud difficulter præstare licet, in morbo nondum inveterato, eductis pharmaco leni intestinorum contentis. Quandoquidem autem purgantia quævis obstructionem alvi pedissequam habere solent, imprimis in hysterics, quippe quæ ad eam naturam sunt proclives, hinc necessum est, ut porro alvus aperta servetur, sive clysteribus, sive commo-

commodis medicamentis id fiat. Non alia namque methodo advesferi intestina possunt, ut ad motum peristalticum naturalem redeant, Et sane in puerperis, præmisso leni purgante, clysteres sufficiunt, per aliquot dies reiterandi, si forte prima vice non penitus eradicationum malum observetur.

XXXVIII. Quæ vero diutius hoc morbo laborant, medicamentis internis subveniendæ sunt, & quidem talibus, quæ resolvendi ac anodyna virtute polent, partim, ut spasmus ac præposterus intestinorum motus arceatur, partim, ut alvus quotidie officio suo respondeat. Anodyna & antispasmodica virtute gaudent, præter opiata, circa noctis accessum propinanda interdum, Sal & Magisterium Jovis, quæ tanquam specifica hic laudantur, Cinnabaris item, de cuius tamen viribus aliter statuit D. Præses: imprimis vero Chamomilla commendari meretur, quippe cuius decocto, octiduum in usum vocato, hysterica, XX. annis misere afflictam, plenarie restituit D. Præses, nullis aliis in auxilium vocatis, nisi ex Cornu Cervi, sine arte Chemica, simpliciter paratis: Resolvunt autem Tartarus Vitriolatus, aliaque digestiva, ipseque Liquor C. C. Sucinat: Gum. Ammon, Acetum vel oxymel Squilliticum, imprimis Ess. D. Præsidis amara, alvum laxam servans, cuius loco esse potest Elix. Vitæ Willichii Medici Hamburgensis, aut Pilulæ F. Fentes ad grana ij. iij. aut IV. vespertino tempore in usum vocandæ. Ut autem eo felicius negotium succedat, monendæ sunt ægrotae, ut, quantum fieri potest, certa diei ac statuta hora alvum exonerare allaborent. Quemadmodum enim in moralibus, sic etiam in naturalibus actionibus magna vis est consuetudinis, ut sponte postmodum

modum contingant corporis evacuationes, & quidem præcise eodem tempore, quo per aliquot dies fuere vel arte vel consilio prius provocatæ. Id certum, hunc morbum eradicari non penitus posse, nisi alvi officium ad consuetas naturæ leges fuerit reductum. Et sane solis evacuantibus uterinam strangulationem nonnunquam cedere, ex Deckeri observationibus satis constat (r)

XXXIX. Postquam sic intestinis prospectum, studendum porro est, ut tonus quoque ventriculi roboretur. Intestina namque sponte pristinum recuperant robur, nec medicamentis indigent, modo alvus quotidie aperta, id, quod superfluum, expellat. Ventriculus autem medicamentis opus habet, ob conformationem, qua tibiæ utriculari, aut retortæ tubulatæ non multum dissimilis existit. Non enim orificium ipsius, inferius dictum, ex fundo ventriculi egreditur, ut sponte per illud chylus effluere possit, sed ex superiori ejus parte ascendens, satis ostendit, expulsionem chyli plenariam non fieri, nisi constrictis omnibus fibris, & cavitate ventriculi probe coarctata. Optandum vero foret, ut talibus medicamentis essemus instructi, quæ huic intentioni plenius satisfacerent. Adstringentia, ab effectu suo ita dicta, roborant equidem fibras ventriculi, sed quoniam suam efficaciam ulterius quam par est extendunt, & aliis etiam partibus communicant, non tuta satis sunt remedia. Nam alvum denuo reddunt obstructam, menses nonnunquam supprimunt, sæpe etiam ipsis ventriculi orificiis vim inferunt, ut justo arctius constricta, flatibus, aliisque contentis non satis liberum concedant exitum, adeoque ejusmodi medicamentis

(s) *Exercit. Med. Pract. p. m. 355. 411, 445. 451. 549. &c.*

mentis plus damni quam emolumenti affertur, & novis morbi insultibus præbetur anſa. Nescio itaque quo jure ſtatim ad ferrum tanquam ad ſalutarem anchoram confugiat in præſenti negotio *Sydenhamius*, alias in hiſce adeo perſpicax, nec illorum probamus temeritatem, qui, quod periodice hic morbus affligit, Chinam Chinæ promiſcue præſcribunt. Perpendendum certe probe eſt, an viſcera quævis rite ſe habeant, & omnes corporis meatus ſint expediti, ni plus mali quam commodi ab horum uſu exſpectare velis. Forte autem in iſtis mundi oris, quæ magis calent, aut quorum incolæ vino largius indulgent, magis fidam præſtant operam hæc medicamenta, quam in hiſce terris, rigido & inclementi Jovi ſubjectis. Amara præcipuam hic merentur laudem, nam & aperiunt, ac pituitam ventriculi, flatuum primum condum, incidunt, & ſimul roborandi virtute pollent: ut Rhabarbarum, Abſinthium, & ex iſſis parata: modo omnes Abſinthii uſum ferant, ob capitis gravedinem quam quibusdam infert. (r) Itaque ejus loco poteſt eſſe Centaur: minus, Fumaria. Cortic. Aurant. Rad. Gentianæ. Baccæ lauri. Imprimis vero Chamomilla, præter blandam amaritiem virtute antiſpamodica pollens, &c. Ex Diæteticis remediis vinum rubrum Portugalliſicum, item Pontac dictum, laudanda veniunt, modo ſine caſtratione hic, haberi poſſent. Cydonia quoque & ex iſſis parata,
F me nſæ

(r) Ut recte advertit Vir in Veterum leſſione admodum verſatus Caſſ, Hoffmannus.

mensæ secundæ apponenda, stomacho laboranti maximopere conducunt. Quibus vero hæc ob simplicitatem despectui sunt, iis facile permittimus suo abundare sensu, sufficienter persuasi, medicamentorum farragine, & sesquipedales formulas Medici non prudentiam, sed ejus potius arguere imperitiam. Paucis indiget, aut facile pro circumstantiarum ratione nova invenit suarum rerum certus, ac methodi demonstrativæ præceptis instructus.

XL. Quamvis autem hæc sufficiant causæ continenti, ut nempe primarum viarum depravatus motus ac tonus labefactatus in integrum restituantur. Exspatiandum tamen longius est Medico, & videndum, quidnam subit, quod primum hanc labem ventriculo ac intestinis intulit. Quæ itaque vitam sedentariam amarunt, iis motus imperandus: quæ vero diætâ nimium sicca in suam peccarunt sanitatem, monendæ sunt, ut largiorem in prandio ac cœna potum assumant; cui tamen præcepto quædam penitus non obtemperant, ob nauseam summam, quæ à potulentis maximopere adhorrent. Quædam contra nimis bibulæ, quovis mane, & sæpe etiam postmeridianis horis magnam potus Thee copiam ingurgitant, cibos vero sine ullo potulentorum genere, à cerevisia æque ac vino abstemiæ, assumunt, sicque duplici ratione vim inferunt sanitati: nam primo tonum ventriculi adhuc magis debilitant, deinde alvi officium remorantur, fæces reddendo exsiccatas & ad exclusionem minus aptas. Verum neque hæ neque istæ cum

cum sanitate in gratiam redeunt, vel certe brevi in pristinum malum recidunt, nisi à prava consuetudine abstineant. Non leve itaque æstimandum hoc peccatum, adoque vel præcibus vel vi tandem adigendæ sunt, ut sanitati suæ melius consulant. Difficilius adhuc medemur istis, quæ ex animi curis hoc mali patiuntur; non enim quæ animum angunt causæ medicamentis extirpantur. (s) Præcepta moralia hic necessaria sunt, præces sacræ, aut, quæ optima curarum medicina, frequens cum amicis consortium, confabulationes, musica, saltationes denique, cum animo tum corpori proficiuæ. Verum paucissimæ saniora consilia admittunt, sed *plurimæ & graves* lucern fugientes, vix quovis menstruo spatio pedem ex ædibus proferunt, & si id faciunt, non tristitiam exuunt, sed vel in ipsa Gratiarum corona, ubi ne severo quidem Catoni tristem esse liceret, nubilâ & obductâ fronte sedent, præsentibus absentes, nil nisi suas misérias cogitant, nil aliud loquuntur. Relinquendæ itaque tales, aut ad fontes medicatos ablegandæ, an forte ibidem à domesticis curis longius semotæ, in consortio omnis generis personarum, resipiscere, & ad meliorem frugem redire valeant.

XLI. Quod tandem ipsa alimenta attingit, facile permittimus, ut genio suo indulgeant

(v) Bagliv. de fibr. morb. p. m. 141. nec opem aut salutaria remedia Medicus afferre poterit, nisi eger sibi met remedium præstiterit, animique morbo animus ipse crebrius ac resistens medelam attulerit.

ant Hysterica, improbamus tamen illarum mo-
rem, quæ quovis mane pane calido ventriculum
replent, concœtu enim difficilis iste est, & obstru-
ctionibus ansam præbet. Nec levem ventriculo
molestiam inferunt lacticia, ob acidum primarum
viarum, quo Hysterica laborant, unde & hæc
proscribenda duco, donec plenarie morbus fuerit
eradicatus. Verum non propterea acidum & salsum
illis subtrahō: Quod enim in illis acidum peccat,
non causa morbi, sed ejus potius effectus est. (u)
Miseræ sane sunt, ad insulsam talem diætā dam-
natæ; & quotidie præcipitantibus ac testaceis pul-
veribus exercitatæ. Tantum enim abest, ut inde
levamen persentiscant Hysterica, quin potius præ-
cipites reddantur in graviora mala, postea nullis
sæpe remediis extirpanda.

(u) Vid. §. XX.

mensæ secundæ apponenda, stomacho laboranti ma-
ximopere conducunt. Quibus vero hæc ob simpli-
citatem despectui sunt, iis facile permittimus suo
abundare sensu, sufficienter persuasi, medicamen-
torum farraginem, & sesquipediales formulas Me-
dici non prudentiam, sed ejus potius arguere im-
peritiam. Paucis indiget, aut facile pro circum-
stantiarum ratione nova invenit suarum rerum cer-
ta ac methodi demonstrativæ præceptis instructus.
XL. Quamvis autem hæc sufficiant cau-
tienti, ut nempe primarum viarum depræ-
tutus ac tonus labefactatus in integrum re-
Exspatiandum tamen longius est Me-
dum, quidnam subit, quod primum
entriculo ac intestinis intulit. Quæ
ita mentariam amarunt, iis motus im-
perat. Quæ diætâ nimium sicca in suam
peccant. Monendæ sunt, ut largiorem
in prandio assumant; cui tamen
præcepto non obtemperant, ob
nauseam suam potulentis maximope-
re adhorrent. Quæ postmeridianis horis
vis mane, & ægitant, cibos ve-
magnam potus Theophrasti a cerevisia æ-
ro sine ullo potulentis duplici ra-
que ac vino abstemiæ, quæ onum ven-
trici vim inferunt sanitati officium
entriculi adhuc magis debilita-
remorantur, faeces reddendo ex-
onem minus aptas, Verum ne-

